

TRYGT SKOLEMILJØ

En trivselsplan for
Karlsøyskolene

1. Forord

Alle elever har rett til et godt skolemiljø. Karlsøyskolene skal være fri for alle former for krenkende atferd, og skolemiljøet skal virke positivt på elevens helse, trivsel og læring. I tillegg skal Karlsøyskolen lære barn og unge å mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse. Elevene skal lære å ta sosialt ansvar og vise medborgeransvar.

Elevene i Karlsøy skal være:

- trygge på at voksne vil dem vel, ser dem og passer på
- rause ved å inkludere alle, ta vare på hverandre og skolemiljøet
- modige ved å stå opp for seg selv, hjelpe en venn og tørre å heve sin røst

Dette dokumentet gir føringer for hvordan Karlsøyskolene skal arbeide for å skape et trygt og godt skolemiljø og håndtere krenkelser og mobbing - § 9 A i opplæringsloven.

«Alle elever skal oppleve et trygt og godt skolemiljø fritt for mobbing og krenkende atferd. Dette er det overordnede og viktigste målet for skolens arbeid med elevenes psykososiale arbeidsmiljø. Eleven har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø, og det er elevens egen subjektive oppfatning som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt jf. oppl. §9A-2. Skolen og skoleeier har en plikt til å handle i henhold til aktivitetsplikten, slik at elevens rett blir oppfylt. Skolen skal også jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, jf. Oppl. §9A-3 andre ledd. Skolen skal ha null toleranse mot krenkelser, jf. Oppl. §9A-3. Eksemplene som nevnes i loven er mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men skolene skal ha nulltoleranse også for mindre alvorlige krenkelser.»

Skolen ønsker å ha et vedvarende godt og trygt skolemiljø og det er nødvendig at det drives et aktivt og systematisk arbeid.

I dette arbeidet er det tre viktige forutsetninger:

- Skolene må drive et aktivt og systematisk arbeid for å fremme et godt skolemiljø. Dette er et kontinuerlig arbeid som ikke kan avsluttes den dagen en synes å ha nådd målet om en god og trygg skole.
- Skolene skal drive forebygging mot mobbing og krenkelser og må ha systemer som bidrar til at alle elevene opplever en trygg skolehverdag.
- Alle voksne på skolen har en plikt til å følge med, undersøke, gripe inn, varsle og sette inn tiltak når de får mistanke om eller kjennskap til krenkelser. (Aktivitetsplikten § 9 A)

Planen er forpliktende for alle skolene i kommunen. Alle som arbeider ved skolen, elever og foresatte skal være kjent med innholdet i planen.

Denne planen har følgende målsetninger:

- Karlsøyskolene skal forhindre at elever blir utsatt for mobbing eller krenkende atferd ved forebyggende arbeid.
- Rutinene i Karlsøyskolene skal avdekke om krenkende atferd og mobbing foregår. Det skal umiddelbart settes i verk tiltak i henhold til denne planen når dette blir oppdaget.
- I Karlsøyskolene skal begge parter følges opp. Våre rutiner skal sikre god dokumentasjon og best mulig samarbeid med foresatte.
- Saker som vedrører kap. 9A i opplæringsloven er førsteprioritet i skolehverdagen. Andre arbeidsoppgaver blir prioritert bort for å følge opp slike saker.

Alle elever og foreldre i Karlsøyskolene skal møte voksne som har vilje, kompetanse og mot til å gjøre sitt ytterste for å skape et trygt arbeidsmiljø. De skal også oppleve å bli tatt på alvor når de har en bekymring. Hovedmålet med denne planen er at alle barn i karlsøyskolen skal oppleve et inkluderende og tolerant oppvekst – og læringsmiljø basert på vennskap og gode relasjoner. Barn og unge skal oppleve å lære, leke, utvikle seg og mestre.

Planen er utarbeidet av en faggruppe, bestående av Frank Giæver Larsen (spesialpedagogisk konsulent), June Hansen (spesialpedagog, Vannøy oppvekstsenter avd. Vannvåg skole), Berit Anthonsen (Rektor, Hansnes barne- og ungdomsskole) og André Hagen Sæbø (sosiallærer, Hansnes barne- og ungdomsskole). En stor takk til Birgit Pedersen som har bidratt med layout og kulturskolelærer Ann-Olaug Eilertsen som har laget forsiden.

Karlsøy, juni 2020.

2. Innholdsfortegnelse

1. Forord.....	2
2. Innholdsfortegnelse.....	4
3. Rettigheter og verdigrunnlag.....	6
3.1 FNs barnekonvensjon.....	6
3.2 Formålsparagrafen i opplæringsloven.....	6
3.3 Opplæringslovens kapittel 9A.....	7
3.4 I Karlsøy kommunes visjon heter det.....	7
4. Begrepsavklaring.....	8
4.1 Mobbing.....	9
4.2 Voksne kan også mobbe og opptre krenkende.....	10
4.3 Forhold som gjør at mobbing ikke stopper.....	11
5. Helhetlig og systematisk arbeid.....	12
5.1 Fremme et godt skolemiljø.....	13
5.1.1 God ledelse, organisasjon og kultur for læring.....	14
5.1.2 Ordensreglement, planer og årshjul.....	14
5.1.3 God start.....	14
5.1.4 Positive relasjoner mellom voksne og barn.....	16
5.1.5 De voksnes evner til å lede klasser og grupper.....	17
5.1.6 Positive relasjoner blant elevene.....	18
5.1.7 Elevene må være med.....	20
5.1.8 Samarbeid med foresatte.....	20
5.1.9 Samarbeid med skolehelsetjenesten.....	21
5.2 Forebygge mobbing og andre krenkelser.....	22
5.2.1 Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing.....	22
5.2.2 Plikt til å følge med.....	22
5.2.3 Barna selv må kjenne igjen mobbing.....	23
5.2.4 Å forebygge digital mobbing.....	24
5.2.5 Skolehelsetjenestens rolle.....	24
5.3 Håndtering av mobbing og andre krenkelser.....	25
5.3.1 Aktivitetsplikten §9A	25
1. Følge med.....	27
2. Gripe Inn.....	28
3. Varsle.....	29
4. Undersøke.....	30
5. Plikt til å iverksette tiltak og evaluere.....	30
Den som mobber skal følges opp.....	32
Aktivitetsplan.....	32

Oppfølging etter at tiltakene i aktivitetsplanen er avsluttet.....	34
6. Dokumentasjonsplikten.....	34
5.4 Statsforvalterens håndhevelse.....	35
6. Rutinebeskrivelser i Karlsøysskolene.....	36
6.1 I karlsøysskolene gjennomføres disse kartleggingene.....	36
6.2 Rutine for håndtering av mobbing og krenkelser.....	38
7. Vedlegg.....	41
Vedlegg 1	
Rutiner for systematisk tilsyn ved Karlsøysskolene.....	42
Vedlegg 2	
Skolegårdsundersøkelsen.....	43
Vedlegg 3	
Eksempel på spørsmål til elevsamtale.....	45
Vedlegg 4	
Egenvurdering sosial kompetanse.....	46
Vedlegg 5	
Sjekkliste ved utviklingssamtaler.....	48
Vedlegg 5.1	
Sosial kompetanse.....	48
Vedlegg 5.2	
Trivsel, krenkelser og mobbing.....	49
Vedlegg 6	
Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing.....	50
Vedlegg 7	
Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing – mulig offer.....	51
Vedlegg 8	
Malformelding om mottatt bekymring om skolemiljøet.....	52
Vedlegg 9	
Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig mobber.....	53
Vedlegg 10	
Eksempel på observasjonsskjema.....	54
Vedlegg 11	
Eksempel på observasjonsskjema.....	56
Vedlegg 12	
Aktivitetsplan.....	58
8. Litteraturliste.....	61

3. Rettigheter og verdigrunnlag

3.1 FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter. Barnekonvensjonen har fire sentrale prinsipp som skal være førende for arbeid med barn:

- barns rett til vern mot diskriminering (artikkel 2)
- barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (artikkel 3)
- retten til liv og plikten til å sikre utvikling (artikkel 6)
- barns rett til å bli hørt (artikkel 12)

I skolen er det et grunnleggende prinsipp at elever skal anerkjennes og ha medvirkning i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Elever skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som er ansvarlige for å følge opp saker relatert til skolemiljøet.

3.2 Formålsparagrafen i opplæringsloven angir verdigrunnlaget i skolen. Den bygger blant annet på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hva som ellers skiller oss. Ved å vise omsorg for hver enkelt elev, anerkjennes menneskeverdet som en grunnleggende verdi for skolen og samfunnet. Elevene skal utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Dette er viktig både for å kunne mestre livene sine, og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav. Alle former for diskriminering skal motarbeides.

“

Trivsel gir grunnlag for livslang læring.

”

3.3 Opplæringslovens kapittel 9A gir alle elever en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Formålet med retten er at elevene skal være trygge på skolen. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som bl.a. mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolemiljøet er ikke avgrenset til forhold på skolen i skoletiden. I tillegg gjelder det mobbing og andre krenkelser utenfor skoletiden som påvirker skolehverdagen. Skolemiljøet omfatter også at elevene skal være trygge på andre arenaer som skoleveien og turer i skolens regi.

“

Skolen skal bidra til at elevene har gode muligheter til å mestre livet videre.

”

3.4 I Karlsøy kommunes visjon heter det «trivsel og muligheter i et levende øyrike». En forutsetning for trivsel er at elevene har et godt skolemiljø. Trivsel gir grunnlag for livslang læring og utvikling. Skolen skal bidra til at elevene har gode muligheter til å mestre livet videre. Elever i Karlsøy skal møtes med respekt og omsorg av voksne som kontinuerlig jobber for å ivareta elevens beste.

4. Begrepsavklaring

Krenkelser er ord eller handlinger som elever opplever som krenkende for hans eller hennes verdighet og integritet, eller som gjør at de føler seg ekskludert fra et fellesskap.

Ingen elever skal bli utsatt for krenkende ord eller handlinger på skolen eller på skoleveien. I karlsøyskolene definerer vi krenkende ord og handlinger som:

1. Fysiske krenkelser

- vold
- å bli presset eller truet til å gjøre ting for andre som en ikke vil
- å bli slått, dyttet eller pirket på
- å få sekken sin, eller noe annet en eier, kastet rundt
- å få sårende eller stygge meldinger, bilder og videoer
- at noen sprer bilder eller video av noen som er nakne eller i en sårbar situasjon

2. Verbale krenkelser

- baksnakking
- få spredt et rykte om seg
- å bli kalt noe stygt eller få en stygg kommentar for eksempel om utseende, klær, tro eller dialekt
- å få sårende eller stygge meldinger, bilder og videoer
- at noen sprer bilder eller video av noen som er nakne eller i en sårbar situasjon

3. Indirekte krenkelser

- å bli holdt utenfor
- å ikke få være med i grupper på sosiale medier
- å aldri få kommentarer eller likes på bilder eller andre ting

4. Identitetsbaserte krenkelser

- betyr at en elev blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, legning, funksjonsevne, tro, hudfarge eller opprinnelse

4.1 Mobbing

Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning (Lund & Helgeland 2016).

Krenkelser blir mobbing når atferden er gjentatt negativ eller «ondsinnert», og den kommer fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg.

Det er mobbing når:

- noen blir utsatt for negative hendelser fra en eller flere
- hendelsene pågår over tid
- det er et ujevnt styrkeforhold mellom den/de som plager og den/de som blir plaget

Mobbing skiller seg fra det vi ser som en konflikt, og krever andre tiltak enn tradisjonell meklings fordi mobbing er et alvorlig overgrep mellom to parter som ikke er jevnbyrdige. Mobbing skal stoppes umiddelbart.

4.2 Voksne kan også mobbe og opptre krenkende

Voksnes holdninger, kunnskaper og ferdigheter til å møte og forstå elever har stor betydning. Elevenes opplevelse av hvordan de blir møtt, sett og respektert av sine omgivelser har betydning, både i et her-og-nå-perspektiv og et framtidsperspektiv.

Voksne kan også bidra til å mobbe eller krenke elever gjennom væremåte, ord og handlinger. Kunnskap og bevissthet rundt egen væremåte og rollemodellfunksjon er viktig. Elever kan oppleve forskjellsbehandling i måten den voksne møter dem på, snakker med dem og inkluderer dem i aktiviteter. Elever skjønner raskt når noen foretrekkes framfor andre. Bruk av ord eller kallenavn er eksempler på verbal mobbing. Bruk av ironi eller latterliggjøring skader elevens selvbilde og kan gjøre skoledagen utrygg og utrivelig for den enkelte. Det kan også være svært ødeleggende for miljøet i gruppa som helhet.

Måten vi velger å snakke med og til elevene på, gjennom verbal og non-verbal kommunikasjon, har derfor stor betydning for hvordan de oppfatter seg selv i samspill med sine omgivelser. Dette er erfaringer som de tar med seg og bruker i den videre formingen av sitt eget bilde av seg selv.

«Barn ser, hører og legger merke til mer enn voksne av og til regner med. Personalet må derfor være spesielt bevisst på hva de sier, og hvordan de snakker til hverandre og sammen når barn er i nærheten. Gode rollemodeller snakker ikke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kollegaer. De praktiserer empatisk væremåte.» (Utdanningsdirektoratet, 2012.)

Ifølge elevundersøkelsen opplever elever som mobbes av voksne:

- å bli latterliggjort
- å bli ydmyket
- å få lavere karakter enn fortjent
- å bli ignorert
- å bli nektet tillatelse til å gå på do
- å bli utestengt fra aktiviteter og timer
- å bli tiltalt med kallenavn
- å bli utsatt for kroppskrenkelser
- å bli straffet

Flere studier viser at elever flere ganger i måneden eller daglig opplever dette.

4.3 Forhold som gjør at mobbing ikke stopper

Hvorfor stopper ikke mobbing? Spørsmålet kan forståes på minst to ulike måter:

- Hvorfor stopper ikke mobbing som fenomen?
- Hvorfor stopper ikke mobbingen når det pågår?

Forhold som gjør at mobbingen ikke stopper kan være:

Samfunnsmessige forhold:

- Vi lever i et mediesamfunn som glorifiserer ekskluderende atferd. Utestenging og konspirerende atferd er blitt underholdning.
- Voksne som snakker nedsettende om andre i barns påhør eller i sosiale medier.
- Ny teknologi skaper arenaer for sosialt samspill der barn og unge er overlatt til seg selv.
- Fokus på ytringsfrihet gjør at krenkende atferd forsvares i den offentlige debatten.
- Barn og unge skal lykkes i en verden der alt er mulig. Fører til mye press.
- Noen barn og unge vokser opp i hjemmeforhold der man opplever omsorgssvikt, overgrep, vold, rus mm. Dette gjør disse mer sårbare i forhold til mobbing og det å bli mobbet.

Forhold som har med menneskets «natur» å gjøre:

- Menneskelig å ville klatre i et hierarki.
- Mobbing gir opplevelse av makt over andre og kan føles godt.
- Mobbing skaper en tilhørighet som føles godt for dem som deltar i plaging.
- Noen er så utfordrende å være sammen med at de kan bli utsatt for et dårlig rykte og ekskludering.
- Noen barn er særlig sårbare – oversensitive barn.
- Mobbing handler om gruppedynamikk. Mange har ulike roller i en slik gruppe. Man snakker ikke bare om offer og noen plagere.
- Noen plager for at de selv ikke har det bra.
- Noen tolker alt som mobbing, også det som er naturlige konflikter.

Forhold på og rundt skolen:

- Barn våger ikke å si fra om mobbing i frykt for konsekvensene.
- De voksne ser ikke mobbingen.
- De voksne forstår ikke det de ser.
- De voksne mangler kunnskap om hva mobbing er.
- De voksne mangler kunnskap for å stoppe mobbingen som meldes eller oppdages.
- Foreldre vil av ulike grunner ikke samarbeide med skolen og vedkjenne seg at de har et barn som er involvert.
- Mobbing skjer på arenaer som skolen ikke har kontroll på – sosiale medier.

Skolen kan ikke gjøre så mye direkte med de samfunnsmessige og «naturlige» forklaringene på at mobbing skjer. Men den kan bidra til at effekten av disse faktorene minsker i skolen. En skole som tar på alvor det samfunnsmandatet den er pålagt, vil i størst mulig grad fremme positive normer og verdier. Det er faktorer skolen kan være med å påvirke direkte – se pkt 3.

5. Helhetlig og systematisk arbeid

1. Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode skolemiljøer krever et helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. Arbeidet er tredelt:
2. Arbeidet med **å fremme** trygge og gode skolemiljøer er en del av den ordinære pedagogiske praksisen på en skole og er ofte universelle tiltak som kommer alle elevene til gode. Det mest effektive vi kan gjøre for å fremme et trygt miljø er å drive med aktiviteter som fremmer læring og trivsel.
3. **Forebygging** av mobbing og andre krenkelser er rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre og krenkelser skjer. Skolen må utarbeide systemer som bidrar til at alle elevene opplever en trygg skolehverdag.
4. **Håndtering** av mobbing og andre krenkelser handler om hvordan skolen avdekker, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser. Sagt på en annen måte: «Hva skolen skal gjøre når miljøet er utrygt.»

“

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

“

5.1 Fremme et godt skolemiljø

Et trygt og godt skolemiljø beskytter mot mobbing og andre krenkelser. En forutsetning for å kunne skape et trygt og godt skolemiljø, er et kontinuerlig og systematisk forebyggende arbeid med felles fokus og tilnærming.

Det er flere faktorer som fremmer og opprettholder dette:

- god ledelse, organisasjon og kultur for læring
- ordensreglement, planer og årshjul
- god start
- positive relasjoner mellom voksen og elev
- de voksnes evne til å lede klasser og grupper
- positive relasjoner blant elevene
- elevene må være med
- samarbeid med foresatte

5.1.1 God ledelse, organisasjon og kultur for læring

Skoler der alle aktørene har en felles strategi for hvordan de arbeider med skolemiljøet, har størst sjanse for å lykkes. En god og tydelig ledelse som preges av en kultur for læring, har effekt på elevens læringsmiljø og læring. En god ledelse og organisasjon er en forutsetning for at arbeidet med elevenes læringsmiljø kan foregå kontinuerlig og systematisk.

Kontinuerlig vil si at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår gjennom hele skoleåret. Systematisk vil si at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig, og at arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen.

Rektor har ansvaret for at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår kontinuerlig og systematisk. Ledelsen ved skolen har ansvaret for den daglige oppfølgingen av dette arbeidet.

5.1.2 Ordensreglement, planer og årshjul

Karlsøyskolene skal være preget av samarbeid, trivsel, respekt og medansvar. Formålet med ordensreglementet er at det skal være et virkemiddel for å nå denne målsettingen, og for å sikre at skolesamfunnet skal være en arbeidsplass der alle trives og får muligheten til å gjøre en god jobb. Ordensreglementet bygger på at skolen er til for elevene, og at de ved å bruke sine positive ressurser kan bidra til å nå målsettingen om et godt skolesamfunn for alle.

Skolene skal i tillegg ha egne planer og årshjul for å fremme et godt skolemiljø.

Planer og årshjul skal ta utgangspunkt i retningslinjene i dette dokumentet.

- Planene skal vise hvilke mål skolen har for arbeidet med skolemiljøet.
- Planene og årshjulet skal beskrive hvordan skolen arbeider forskningsbasert for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Dette for å forebygge og håndtere alle typer krenkelser og mobbing.
- Skolene skal ha plan for tilsyn, hvor de skal være og hva de voksne skal gjøre når de har tilsyn. Rutinene skal sikre at personalet faktisk observerer, undersøker og griper inn når de ser noe bekymringsfullt, og at de har lav terskel for å melde videre.
- Planene skal være kjent for alle aktører i skolen. Aktivitetsplikten til de ansatte skal fremgå tydelig.
- Planene skal gjennomgås og evalueres i hele personalet og presenteres på foreldremøter, i elevråd og i SU/SMU ved oppstarten av hvert skoleår.

5.1.3 God start

Hver høst er det viktig å etablere en trygg og god start for elevene. I alle klasser, vil det kunne være en form for sosialt vakum i rommet. Vakumet blir raskt fylt og blir til det en kan kalle elevkollektivet, som består av relasjoner, rutiner og normer. Dette vil komme på godt eller vondt, og ganske raskt.

“

Et trygt og godt skolemiljø beskytter mot mobbing og andre krenkelser.

Et overordnet mål i starten er å forhindre negative markeringer og negative stemningsbølger. God ledelse er dessuten å aktivt legge til rette for positive markeringer og tilhørende stemningsbølger som gjør at det blir naturlig, og ikke sosialt risikabelt for elevene, å hekte seg på med positive ytringer og væremåter.

Sett standarden allerede i første uke, ved å:

- være først i klasserommet
- stå ved døra og ta imot hver elev ved å hilse og vise eleven plassen
- starte timen i plenum og gå raskt til timens innhold
- organisere klasserommet – unngå gruppeplassering i starten (2-3 første skoleukene)
- sette navneskilt til elevene på deres arbeidsplasser
- være godt forberedt faglig og metodisk
- la elevene arbeide individuelt og gi veiledning
- oppsummere timen noen minutter før slutt
- forberede elevene på neste time
- rose dersom dette er troverdig

God klasseledelse vil være en nøkkel til å utvikle gode sosiale mønstre i klassen og positive holdninger, bedre konsentrasjon om skolearbeidet, bedre disiplin og mindre mobbing.

Prinsippet om god start gjelder også for det første foreldremøtet. Dette er en fin anledning til å etablere tillit og standarder for godt skole-hjem samarbeid.

“

Alle elever har et grunnleggende behov for å bli sett, oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring.

“

5.1.4 Positive relasjoner mellom voksne og barn

Alle voksne er rollemodeller som skal skape trygghet. De skal veilede elevene i deres ferd gjennom opplæringen. Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og bidrar til at elevene lærer og utvikler seg.

Alle elever har et grunnleggende behov for å bli sett, oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring. Gode relasjoner mellom voksne og barn er vesentlig i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring. Tilsvarende kan negative følelser hemme læring. Med gode, proaktive strategier kan alle voksne på skolen bidra til at elevene bygger en god selvfølelse og får motivasjon for læring. De voksne kan være en trygg havn som utgangspunkt for utforsking. De kan også veilede elevene med å regulere følelser og gi hver enkelt elev støtten de trenger.

Gode relasjoner mellom lærer og elever, gir større sjanse for at elevene blir trygge i samspill med andre elever. Studier viser at gode relasjoner mellom profesjonelle voksne og elever har en klar beskyttende effekt mot mobbing og krenkelser.

Lærerens væremåte setter standarden for det sosiale mellom elevene. Barn og unge trenger nærvær av varme og ansvarlige voksne i hverdagen. De skal være gode rollemodeller som er sensitive og varme, viser empati og respekt. De må stille krav til elevene, ha positive forventninger til mestring, rose og korrigere ut fra elevgruppas kjente og faste normer.

Relasjoner kan endres og videreutvikles. Derfor er det viktig at de voksne prioriterer relasjonsarbeidet. Relasjonen og maktforholdet mellom den profesjonelle voksne og elevene er ulikt. Det er alltid den profesjonelle voksne som har ansvar for relasjonen. Det betyr ikke at den skal løse alle utfordringer selv, men være profesjonell nok til å hente hjelp på riktig sted og be om hjelp når han/hun kjenner at relasjonen er dårlig.

5.1.5 De voksnes evner til å lede klasser og grupper

De voksnes evne til å lede klasser og grupper er en viktig bærebjelke for læring og trivsel. Den voksne styrer den sosiale samhandlingen mellom elevene i sin ledelse av klassen eller gruppa. En proaktiv lærer som er tett på elevgruppen har mulighet til å fange opp dynamikken før krenkelser og mobbing får etablert seg. På den andre siden kan manglende ledelse i en elevgruppe skape grobunn for usunne relasjoner, og gi handlingsrom for negative ledere.

God klasseledelse kjennetegnes av en tydelig regi og struktur i undervisningen. Viktige faktorer er markering av oppstart, tydelige mål for elevenes læring, plan for timen, variasjon, korte læringsøkter, avslutning med en oppsummering og plan for videre arbeid. Det er viktig at det er en enighet på skolen om sentrale prinsipper for god undervisning og klasseledelse (f.eks. hilse om morgenen, presentere en dagsplan, etablere kjente konsekvenser).

God ledelse av barn i SFO kjennetegnes av en tydelig regi og struktur på innhold og form på aktivitetene.

5.1.6 Positive relasjoner blant elevene

Vennskap og opplevelse av tilhørighet er den viktigste vekstfaktoren for læring og utvikling.

«Elevers identitet og selvbylde, meninger og holdninger blir til i samspill med andre. Å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene.» (Kunnskapsdepartementet, 2020.)

Skape en positiv skolekultur

Det er skolens oppgave å legge til rette for at elevene skal kunne utvikle seg både faglig og sosialt. Elevene skal ha gode forutsetninger for å kunne delta i det sosiale fellesskapet med andre. Et godt skolemiljø medvirker til positive relasjoner mellom elevene, og derfor mindre krenkelser. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk med å skape en positiv skolekultur. I en positiv skolekultur viser elevene omsorg for hverandre, og det kommuniseres tydelig at mobbing og krenkelser ikke er tillatt. Tiltakene for en positiv skolekultur gjelder både i skolen og i SFO. Kontaktlærerne og ansatte i SFO har et særlig ansvar for å ta initiativ til og legge til rette for ulike sosiale aktiviteter og trivselstiltak. Dette legges inn i skolens årshjul.

Sosial og emosjonell kompetanse

Skolen er ansvarlig for å jobbe systematisk og kontinuerlig med sosial kompetanse. Sosial kompetanse handler om å lære elevene sosiale ferdigheter for å fremme en positiv og trygg hverdag. Elevene skal lære om empati, selvhevdelse, ansvarlighet, selvkontroll og samarbeid. Elever som mestrer disse ferdighetene utvikler positive relasjoner til medelever og voksne. De utvikler også gode strategier for å håndtere utfordringer i hverdagen. Arbeid med sosial kompetanse fremmer et godt skolemiljø. Skolens plan skal vise hvordan hvert trinn arbeider kontinuerlig og systematisk med sosial og emosjonell kompetanse. Skolen kan velge ulike tilnærminger i dette arbeidet.

Sosial kompetanse er:

- Empati** Empati er viktig for å kunne etablere vennskap og nære relasjoner til andre, og vil også fungere som en motvekt mot for eksempel mobbing og vold. Empati er situasjonsbestemt og kan derfor utvikles og endres. Skal elevene utvikle empati, bør de møte empatiske lærere.
- Samarbeid** En viktig side ved samarbeid er å følge regler og beskjeder. Samarbeid innebærer å dele, hjelpe andre og være gjensidig avhengig av hverandre. Samarbeid bør øves på i realistiske sammenhenger, og det må verdsettes og utøves aktivt.
- Selvhevdelse** Evne til selvhevdelse er ofte avgjørende for å kunne delta aktivt i sosiale fellesskap. I dette ligger også evnen til å kunne si nei til det du for eksempel helst ikke bør være med på. Selvhevdelse omfatter å be andre om hjelp, kunne stå for noe selv og å reagere på andres handlinger.
- Selvkontroll** Selvkontroll handler om å tilpasse seg fellesskapet og ta hensyn til andre. Det innebærer å kunne vente på tur, være kompromissorientert og å reagere på erting og kommentarer fra andre uten å ta igjen, bli sint eller slåss. Bevissthet om egne følelser og evne til å forstå seg selv er her vesentlig.
- Ansvarlighet** Ansvarlighet dreier seg om å utføre oppgaver og vise respekt for egne og andres eiendeler og arbeid. Utvikling av ansvarlighet vil ha sammenheng med å få ansvar gjennom medbestemmelse og ta konsekvensene av ansvaret. Ansvarlighet handler også om evnen til å kunne kommunisere med voksne.

5.1.7 Elevene må være med

Elevenes medvirkning er viktig i arbeidet for et godt skolemiljø. De må ha en aktiv rolle i det forebyggende arbeidet, både klassevis og gjennom elevrådet. Elevene deltar og tar ansvar for ulike aktiviteter gjennom skoleåret, f.eks. fadderordninger, skolemiljøtiltak, fellessamlinger, m.m. Elevrådet bør ha et eierforhold til denne planen for å kunne delta i utforming av tiltak i skolen. Skolemiljø bør derfor være et fast tema for elevrådet. Det er viktig at arbeidet foregår både i skole- og i SFO tiden.

5.1.8 Samarbeid med foresatte

Foresatte er en avgjørende ressurs i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Dersom foresatte og lærerne formidler de samme positive forventningene til elevene, blir det lettere for alle parter. Skolen og hjemmet må nærme seg hverandre og snakke samme språk. Når elevene opplever at de voksne setter de samme grensene for mobbing og asosial atferd, vil dette i seg selv virke forebyggende. Samarbeidet med foresatte kan være med gruppen som helhet, med utvalg som FAU og i møter med enkeltforesatte. Foreldremøtene er en god arena for å skape samarbeid om et godt skolemiljø. Skolen skal gi regelmessig informasjon om klassemiljøet, og formidle at terskelen for å ta kontakt skal være lav. FAU og SU/SMU skal orienteres om skolens plan for et trygt og godt skolemiljø, få et eierforhold til den og involveres i utformingen av tiltak for skolemiljøet.

Voksne skaper vennskap

Vennskap er viktig for trivsel og læring. Skolen har som tidligere nevnt høyt fokus på inkludering og relasjonsbygging i elevgruppene. Foresatte har også en viktig rolle for å hjelpe elevene å bygge vennskap. Målsettingen er å skape gode relasjoner både på skolen og fritiden, og kan gjøres klassevis eller gjennom FAU.

Slik kan du som voksen bidra:

Som foresatte er du den viktigste ressursen for ditt barns læring og utvikling. Du kan også være en viktig ressurs for andre barn:

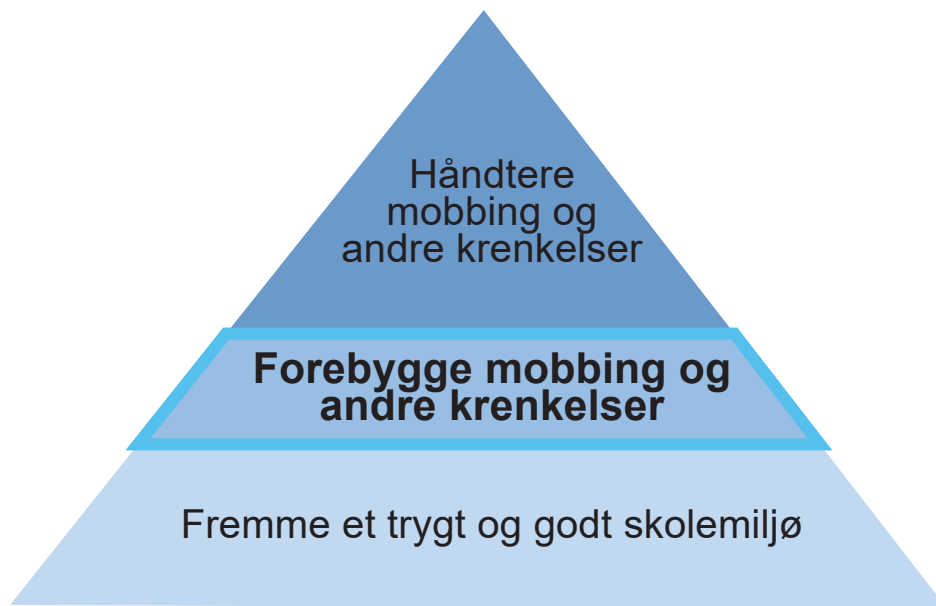
- å være gode rollemodeller for barn og unge
- invitere venner/ klassekamerater hjem
- inkludere hele klassen eller alle gutter eller jenter i feiringer
- hilse på alle du møter på skolen
- snakke positivt om andres barn og andre foreldre
- innta en positiv holdning til skolen
- jobbe aktivt for å styrke ditt barns sosiale kompetanse
- gjøre en innsats for å bli kjent med voksne og barn på skolen
- følge med og veilede i barnas bruk av sosiale medier
- følge opp det som blir bestemt
- engasjere deg i å skape et godt miljø
- være opptatt av at alle er med
- skape rom for å heie på flere barn enn ditt eget
- delta i sosiale aktiviteter, vennegrupper og på foreldremøter
- hjelpe barn til å tenke på hvordan de kan være en god venn, også for de som ikke er bestevenner

5.1.9 Samarbeid med skolehelsetjenesten

Helsesykepleier bør ha et systemrettet samarbeid med skolene. Det bør avklares hvilke bidrag skolehelsetjenesten skal ha i arbeidet med det psykososiale miljøet på skolen. Dette innebærer at skolehelsetjenesten deltar på aktuelle fora i skolen som for eksempel; faste møter med skolens ledelse og personale, skolens ressursteam og andre tverrfaglige team og planleggingsdager, samt foreldremøter, FAU, elevrådsmøter o.l.

5.2 Forebygge mobbing og andre krenkelser

Forebyggende arbeid mot mobbing og andre krenkelser handler om å minske risikoen for at disse hendelsene skal skje.

5.2.1 Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing

I det forebyggende arbeidet er det nødvendig at de profesjonelle voksne har en felles forståelse av hva mobbing og krenkelser er. De må kjenne igjen tegn på mobbing og krenkelser. Det er viktig å kjenne til risikofaktorer i skolemiljøet. Ved at de voksne følger med på elevenes lek og samhandling kan krenkelser oppdages og håndteres. Alle voksne må også vite hva som skal gjøres for å forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser. De profesjonelle voksne må kjenne til sine plikter etter regelverket og skolens rutiner.

5.2.2 Plikt til å følge med

Krenkelser og mobbing kan være vanskelig å oppdage. Når voksne ser mobbing utspille seg er det som regel bare en del av et større helhetlig bilde. Det kan være vanskelig å ha overblikk over hva som faktisk skjer. Skolene kan oppfordre elevene til å gi beskjed hvis de ser/opplever krenkelser, men dette kan ikke forventes. Skolene skal derfor ha gode rutiner for kartlegging gjennom klasse miljøundersøkelser, elevsamtaler og observasjon.

Dette er en sentral del av det forebyggende arbeidet. Det er svært viktig at skolene har proaktive voksne som observerer og fanger opp negative atferdsmønstre og krenkelser, før den negative atferden får etablert seg. De vil kanskje legge merke til ørsmå tegn som skiller seg ut: et hevet øyenbryn, en kommentar, at noen holder av plass eller upassende fnising.

Voksne som ser, spør og bryr seg, har større sjanse for å finne ut om noe er galt.

5.2.3 Barna selv må kjenne igjen mobbing

En viktig del av det forebyggende arbeidet handler om å bevisstgjøre barn og unge på mobbing og krenkelser. De skal vite hva mobbing og andre krenkelser er, at de har rett til å ha det trygt og godt på skolen, og at de har rett til å bli tatt på alvor når de ikke har det bra. Dette skal bidra til å gjøre det trygt å si ifra. Det er viktig å gjøre elevene oppmerksomme på at de kan få ulike roller som medløpere og tilskuere, og samtidig gi dem kunnskap og mot til å være uenige og til å hjelpe andre.

“

Voksne som ser, spør og bryr seg, har større sjanse for å finne ut om noe er galt.

“

5.2.4 Å forebygge digital mobbing

Ved forebygging av digital mobbing og krenkelser er det spesielt viktig å utvikle barn og unges dømmekraft. De må få kunnskap om eget og andres personvern, hvordan teknologi og tjenester fungerer, hvordan de kan brukes og hvilke konsekvenser de kan få. Barn og unge må bli bevisst sin tilstedeværelse på nettet og få kunnskap om hva de kan gjøre for å stoppe digital mobbing (f. eks si ifra eller hjelpe andre dersom de er vitne til mobbing på nett, ikke svare på meldinger som er sendt for å såre) og hvor de kan henvende seg (f. eks dokumentere mobbingen, politianmelde, blokkere avsendere, ikke dele passord). Skolen må gi foreldre god innsikt i hva elevene får av kunnskap og ferdigheter innen digital dømmekraft. Dette er en forutsetning for at elever og foreldre også kan ha gode samtaler om hvordan man kommuniserer på nettet. Hvordan skolen arbeider med å la barn og unge selv kjenne igjen mobbing og andre krenkelser skal være synlig i skolens planer og årshjul.

5.2.5 Skolehelsetjenestens rolle

På skolene har skolehelsetjenesten tilbudet «åpen dør», hvor det er enkelt for elevene å ta kontakt. Ved ønske om samtale på andre tidspunkt har elevene også mulighet til å ta kontakt med helsesykepleier på mobil.

Helsesykepleier tar også opp temaene mobbing og trivsel som naturlig tema i møte med den enkelte elev. Det tilbys oppfølgingssamtaler til elever som ønsker dette. Helsesykepleier kan ved behov formidle kontakt med kommunepsykolog eller hjelpe til med henvisning til andre instanser.

Helsesykepleier kan også bidra med ekstra oppfølging og støtte i klasser, grupper eller på individnivå der skolen ser behov for dette. Helsesykepleier kan også selv ta initiativ til dette når hen ser behovet ut fra samtaler med elever og/eller observasjoner i skolemiljøet.

5.3 Håndtering av mobbing og andre krenkelser

5.3.1 Aktivitetsplikten § 9 A

Formålet med aktivitetsplikten er å sikre at skolen handler raskt og riktig når en eller flere elever ikke har det trygt og godt på skolen. Aktivitetsplikten utløses når en eller flere elever ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt. Et trygt og godt skolemiljø er en individuell rettighet som er basert på elevens subjektive opplevelse. Dette gjelder uavhengig om årsaken skyldes forhold i skolen, i skoletiden eller i fritiden. Dette gjelder også hendelser på skoleveien, på fritidsaktiviteter eller på sosiale medier, som påvirker hvordan eleven har det på skolen. Aktivitetsplikten innebærer også at skolen skal sørge for elevenes medvirkning. Dette gjøres ved at involverte elever blir hørt og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.

Aktivitetsplikten trer i kraft når:

- ansatte får mistanke eller kunnskap om at en elev ikke har det trygt og godt på skolen
- elevens subjektive opplevelse av ikke å ha det trygt og godt på skolen
- foresatte melder fra

Aktivitetsplikten omfatter 5 delplikter:

1. plikt til å følge med
2. plikt til å gripe inn
3. plikt til å varsle
4. plikt til å undersøke
5. plikt til å iverksette tiltak og evaluere

Plikten til å følge med vil være knyttet til aktiviteter som gjelder elever, grupper eller hele skolen.

1. Følge med

Plikten til å følge med gjelder alle ansatte som arbeider på skolen og personer som regelmessig oppholder seg på skolen, SFO, kulturskole eller på leksehjelp. Det gjelder også personer som utfører arbeid eller tjenester som medfører at de har kontakt med eller observerer elever, for eksempel helsesykepleier, praksisstudenter, aktivitetsledere, frivillige o.a.

Skoleeier har ansvar for å se til at avdelingsledere i Karlsøy kommune som har ansatte i skolen, er kjent med sine plikter i henhold til kap. 9A i Opplæringsloven. Rektor har ansvar for at alle som oppholder seg på skolen er orientert om plan for "trygt skolemiljø" i Karlsøy skolene.

Plikten til å følge med må tilpasses den enkelte skole, herunder om det er spesielle forhold som krever ekstra vakthold. Dette kan være spesifikke steder som skolegård, toaletter, korridorer, rom med farlige gjenstander, skolevei, skolebuss.

Å oppdage at en elev(er) ikke har det bra gjøres blant annet ved:

- å snakke med elevene
- å se noe eller fange opp noe i samtaler med andre elever
- foresatte som melder fra om noe som har skjedd på skolen
- elever som forteller om mistrivsel
- endringer i atferd hos elever, eller endringer i klasse- eller skolemiljøet
- være oppmerksom i forhold til fravær (stort fravær i enkeltfag som f.eks. kroppsøving, eller fem dager fravær i løpet av en 14 dagers periode)
- elever som blir stille og trekker seg tilbake og ikke deltar i lek eller aktiviteter. Andre trer tydelig fram på ulike måter
- endringer i klasser som gir økt bråk og uro, sosiale endringer og hvilke elever som opptrer sammen/grupperinger

Skolen skal kartlegge om det er enkelte elever som kan være mer utsatt for å bli krenket/krenke enn andre. Sårbarhet kan være knyttet til for eksempel elevens religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at eleven har atferdsvansker eller sosioemosjonelle vansker eller forhold ved elevens familie og hjemmesituasjon. At en elev tidligere har vært utsatt for krenkelser, kan også gjøre en elev særskilt sårbar.

Ulike faktorer som kan øke sårbarheten hos barn og unge:

- det individuelle (som sykdom, diagnoser, temperament, språkvansker)
- familie (som omsorgssvikt, psykisk sykdom, samlivsbrudd, rus, høyt konfliktnivå)
- jevnaldrende (som mobbing, utfordring i å etablere og bli i stabile vennerelasjoner)
- miljøet (som fattigdom, kriminalitet, mangel på sosialt nettverk)

Plikten til å følge med gjelder alle ansatte som arbeider på skolen og personer som regelmessig oppholder seg på skolen, SFO, kulturskole eller på leksehjelp. Det gjelder også personer som utfører arbeid eller tjenester som medfører at de har kontakt med eller observerer elever, for eksempel helsesykepleier, praksisstudenter, aktivitetsledere, frivillige o.a.

Skjult mobbing kan være vanskelig å oppdage, og mange barn sier ikke fra om det som foregår. Mobbing kan være svært sammensatt. Ofte er flere elever involvert og det kan være andre som står bak mobbingen enn de som utfører den. Skolen har ulike verktøy for å avdekke skjult mobbing. Karlsøyskolene kartlegger og avdekker dette blant annet gjennom lokale trivselsundersøkelser for alle trinn hvert skoleår (klassetrivsel.no, miljøbarometer, elevsamtaler, systematisk observasjon mm). Kartleggingene brukes aktivt både på individnivå, klassenivå og i dialog med foresatte.

Systematisk observasjon er planmessig å observere med øyne og ører hva som foregår blant elevene. Det dreier seg om å få tak i og skrive ned hvordan elevene snakker til og om hverandre, hvilke signaler de gir og hvordan de samhandler med hverandre.

[Vedlegg 1. Rutiner for systematisk tilsyn ved Karlsøyskolene](#)

[Vedlegg 2. Skolegårdsundersøkelsen](#)

[Vedlegg 3. Eksempler på spørsmål](#)

2. Gripe Inn

Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen vet at de har plikt til å gripe inn, og at de vet hvordan de skal gjøre dette. Skoleeiers plikt er å sørge for at skolen har riktig og nødvendig kompetanse.

Alle som arbeider i skolen skal ha nulltoleranse for negativ oppførsel og krenkelser. De har plikt til å gripe inn umiddelbart for å stanse atferden som blir observert eller overhørt. Dette gjelder fysiske, verbale, indirekte og identitetsbaserte krenkelser.

Plikten begrenser seg til inngrep som er mulig for den ansatte å gjennomføre, både av hensyn til elevene og seg selv. Den ansatte skal ikke stå i fare for å skade seg selv eller krenke elever for å få stanset situasjonen. Bruk av tvang eller fysisk makt gjelder kun i nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller for å forsvare liv og helse.

[Vedlegg 6. Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing](#)

3. Varsle

Plikten til å varsle gjelder for alle som arbeider i skolen eller utfører tjenester der. Dette er en individuell plikt som alle ansatte har. Det skal være en lav terskel for varsling. Helseesykepleier og annet helsepersonell har strengere taushetsplikt enn ansatte. Helseesykepleier må derfor som hovedregel innhente samtykke fra elever, eventuelt fra foresatte dersom informasjonen gis videre til rektor. Mistanke om at noe er galt, kan ofte være en følelse over tid eller at en rekke mindre og større hendelser til sammen danner et mønster.

Varsel fra elev og foresatte kan være muntlig eller skriftlig. Ansatte varsler ved å bruke [Vedlegg 6. Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing](#) og gjøres umiddelbart før skoledagens slutt eller tidlig neste skoledag. Aktivitetsplan utarbeides innen fem virkedager etter varsel.

Rektor har ansvaret for at varslingen tas på største alvor og har plikt til å undersøke og iverksette tiltak snarest mulig. Foresatte blir varslet umiddelbart, samme eller neste dag.

[Vedlegg 8. Mal for melding om mottatt bekymring om skolemiljøet](#)

Rektor skal varsle skoleeier i alvorlig tilfeller.

Alvorlige tilfeller er for eksempel:

- dersom en ansatte krenker en elev eller elevgruppe
- digital mobbing på tvers av skoler
- grove trusler som fremsettes på sosiale medier
- voldelige eller krenkende handlinger

Rektor skal varsle skoleeier skriftlig via e-post. Formålet med å varsle i alvorlige tilfeller er at skoleeier skal ha innsikt i alvorlige saker i skolene for å kunne veilede skolene eller ved behov for en eventuell mediehåndtering. Dersom en ansatt, med ord eller handlinger, trakasserer eller mobber enkeltelever eller elevgrupper, skal rektor sørge for at atferden opphører umiddelbart (skjerpet aktivitetsplikt). Saken blir behandlet som personalsak. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker, skal den ansatte varsle skoleeier direkte.

4. Undersøke

En undersøkelse skal innhente nok informasjon til å avdekke hva som er skjedd, og om en eller flere elever ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt. Det skal være lav terskel for å undersøke. Å undersøke handler om å avdekke hva som ligger bak elevens opplevelse. Skolen skal ikke fremskaffe eller vurdere bevis for eller mot at krenkelsen eller mobbingen har skjedd. Dersom årsaken til at eleven opplever mistrivsel er forhold utenom skoletiden og utenfor skolens område, har likevel skolen undersøkelsesplikt så lenge elevens skolemiljø påvirkes negativt av det.

Undersøkelsen har som mål å få frem:

- fakta om situasjonen
- bakgrunn for elevens opplevelse
- hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan de opplever skolemiljøet

Undersøkelsen skal gi skolen god nok kunnskap til å iverksette egnede tiltak. Eleven skal få tilbud om å ha med seg noen i samtalen.

Det er svært viktig at elevens opplevelser anerkjennes og ikke bagatelliseres. Det er elevens egen subjektive oppfatning som skal ligge til grunn for skolens vurdering av hva som er trygt og godt for den enkelte elev. Elevens opplevelse skal være i fokus, og skolen skal ikke tolke hendelser eller situasjoner ut fra egne eller tidligere vurderinger.

Andre undersøkelser kan være:

- samtaler med andre elever
- observasjon/systematisk observasjon
- ikke-anonyme mobbeundersøkelser/trivselsundersøkelser/miljøbarometer/

Mens klassemiljøundersøkelser og elevsamtaler kan gi indikasjoner på hva som bør undersøkes nærmere, kan systematisk observasjon til slutt gi svar på hva som faktisk skjer.

I aktivitetsplanen kan skolen legge ved eventuelle referat eller oppsummeringer fra samtaler.

Vedlegg :

[Vedlegg 7. Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing – mulig offer](#)

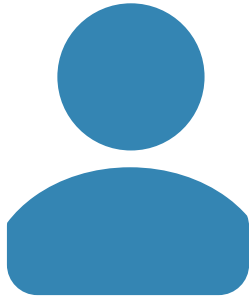
[Vedlegg 9. Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig mobber](#)

[Vedlegg 10. Eksempel på observasjonsskjema](#)

[Vedlegg 11. Eksempel på observasjonsskjema](#)

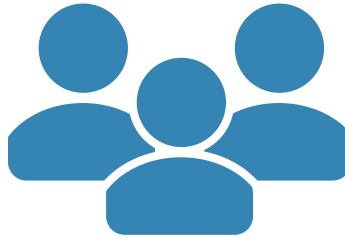
5. Plikt til å iverksette tiltak og evaluere

For det første utløses plikten til å sette inn tiltak ved at en eller flere elever ikke opplever skolehverdagen som trygg. Tiltakene må være lovlige, gjennomtenkte, tilpassede og målrettet. Alvorlige saker knyttet til liv og helse krever at tiltakene straks settes inn.

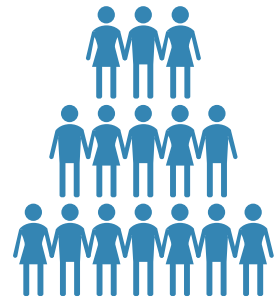
Tiltak på individnivå

er tiltak som er knyttet til det enkelte barnets behov i den situasjonen det er i. Individuelle tiltak kan være daglige/jevnlige samtaler, observasjon, voksen tilstedeværelse eller økt kontakt med hjemmet.

Tiltak på gruppenivå

kan være at elevgruppen har et særskilt fokus over en periode, hensiktsmessig plassering i klasserommet, etablering av lekegrupper, å skape arenaer for hyggelig opplevelser i små grupper, trening av sosial kompetanse, voksen tilstedeværelse i overgangssituasjoner eller tydelige strukturer i klasserommet.

Tiltak på systemnivå

kan være etablering av nye regler, omorganisering av skoledagen, økt voksen-tetthet, økt inspeksjon eller holdningsarbeid. Tiltak trenger ikke å hjemles i ordensreglementet, men sanksjoner må være i tråd med ordensreglementet. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.

Tiltakene som settes inn skal være til barnets beste. Elevens behov og forutsetninger er utgangspunktet for hvordan skolen skal vurdere hva som er til det beste for eleven. Skolen må gjøre ei konkret og individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle. Hvordan skolen vurderer hva som er til det beste for eleven, samsvarer ikke nødvendigvis med hva eleven selv eller foresatte ønsker. Skolen må gjøre ei selvstendig vurdering basert på faglig kompetanse av hvilke tiltak som er til det beste for den enkelte elev. Det kan i noen tilfeller bety at skolen har plikt til å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker det.

Moment i ei vurdering til elevens beste kan være:

- eleven sitt syn
- identiteten, karaktertrekkene og egenskapene til eleven
- familiemiljø og nære relasjoner
- eleven sin rett til vern, omsorg og trygghet
- sårbarheten til eleven
- den fysiske og psykiske helsa til eleven
- retten eleven har til utdanning

Tiltakene kan gjelde for:

- den som blir mobbet eller krenket
- den eller de som mobber eller krenker
- tilskuere
- gruppe – eller klassemiljøet
- hele skolemiljøet

Den som mobber skal følges opp

Det kan være vanskelig for den som mobber å endre atferd alene. Til dette arbeidet trenger han/hun hjelp og støtte fra andre, først og fremst i form av positiv oppmerksomhet. Skolen må lage en plan for hvordan de skal hjelpe ham/henne. Planen skal skissere tiltakene som iverksettes og hvordan disse skal følges opp. Alle forsøk på å dominere og manipulere andre, gjennom for eksempel små blikk eller kommentarer, skal slås ned på og stoppes umiddelbart. Planen må også vise hvilke konsekvenser og sanksjoner negativ atferd skal få. Disse må gjøres kjent for den som mobber og dens foresatte.

Tiltaksplikten avgrenses mot å sette inn tiltak som retter seg mot elevens fritid og situasjonen heime. Årsaker utenfor skoletida som fører til at en elev ikke har det trygt på skolen, utløser likevel plikt til å sette inn tiltak på skolen. Dersom det er forhold knyttet til skoleveien som gjør at eleven ikke har det trygt og godt på skolen, utløser dette likevel en plikt for skolen til både å undersøke og sette inn tiltak, for eksempel å kontakte busselskap, samtaler med elever og foresatte, følge på bussen o.s.v.

Aktivitetsplan

Karlsøy kommunes [«Aktivitetsplan»](#) er obligatorisk å bruke i skolens arbeid med delplikt 1-5.

Planen viser:

- hvilke problemer saken skal løse
- hvilke tiltak som skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig for tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

Aktivitetsplanen sendes til elevens foresatte med kopi til elevens mappe.

Aktivitetsplanen er et dynamisk dokument hvor man kan legge til og endre tiltak dersom det er behov for det. En aktivitetsplan trenger ikke knytte seg til en bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere. Dersom andre elever nevnes i aktivitetsplanen skal disse navnene anonymiseres.

Det er viktig at elevens og foresattes subjektive oppfatninger av problemet beskrives objektivt. Skolen skal ikke definere hva som er elevens og foresattes oppfatning. Skolen skriver sin vurdering som et eget punkt. Skolen må vurdere valg av tiltak ut fra de undersøkelsene som er gjort og hvilke tiltak som vil gjøre at eleven opplever å ha det trygt og godt på skolen.

Eleven har rett til å bli hørt ved valg av tiltak og foresatte skal involveres. Det er rektor som fastsetter tiltakene i aktivitetsplanen.

Skolen skal løpende evaluere om tiltakene er til barnets beste og dermed egnet til at eleven får et trygt og godt skolemiljø. I evalueringssamtaler skal foresatte delta. Eleven skal delta når skolen vurderer at det er riktig. Hvis evalueringen for eksempel fremdeles viser at en elev opplever mobbing eller andre krenkelser, skal dette føre til at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.

Bortvisning overfor elever som mobber, skal kun brukes dersom andre tiltak er prøvd. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.

Dersom tiltakene er av den art som medfører at en elev skal skifte skole, skal det fattes enkeltvedtak.

Oppfølging etter at tiltakene i aktivitetsplanen er avsluttet

Hensikten med å følge opp eleven etter at tiltakene er avsluttet, er at situasjoner og hendelser etter en tid kan blusse opp igjen. Før saken avsluttes skal rektor derfor undersøke hvordan eleven har det på skolen, hvordan foresatte og melder opplever situasjonen. Dette skal gjøres på planlagte tidspunkt. Skolen og foresatte skal bli enige om tidspunkt og hyppighet.

I oppfølgingen bør skolen vurdere om det er behov for å sette inn tiltak rettet mot senskadene som mobbing kan medføre. Hvis noen av de involverte elevene har fått angst eller utviklet traumer, kan det være nødvendig og hensiktsmessig å ta kontakt med helsesykepleier, kommunepsykolog eller PP-tjeneste for videre oppfølging. Dette må i så tilfelle godkjennes av foresatte.

6. Dokumentasjonsplikten

Dokumentasjonsplikten innebærer at man skal dokumentere hva som er gjort for å oppfylle aktivitetsplikten og dokumentere hva man skal gjøre med en aktivitetsplan.

Dokumentasjonsplikten skal sikre at:

- elever og foresatte får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at skolen forplikter seg til å hjelpe eleven
- statsforvalter raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- at saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker

5.4 Statsforvalterens håndhevelse av aktivitetsplikten i enkelt-saker §9A-6

Dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foresatte melde saken inn til Statsforvalteren etter at saken er tatt opp med rektor. Statsforvalteren skal avgjøre om aktivitetsplikten etter §9A-4 og §9A-5 er oppfylt. Dersom saken ikke er tatt opp med rektor, eller om det er under ei uke siden saken ble tatt opp, skal Statsforvalteren avvise saken, med mindre det er særlige grunner som gjør dette urimelig.

Skolen og skoleeier skal uten hinder av lovfestet taushetsplikt, legge fram alle opplysningene som Statsforvalteren mener må til for å utrede saken. Statsforvalteren skal sørge for at involverte elever blir hørt. Barnets beste skal være et grunnleggende syn for Statsforvalterens saksbehandling.

Dersom Statsforvalteren avgjør at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, kan de vedta hva skolen skal gjøre for å sikre at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det skal settes en frist for gjennomføring av vedtaket, og Statsforvalteren skal følge opp saken. Statsforvalteren kan vedta reaksjoner etter skolen sitt ordensreglement, jf. §9A-10, eller at en elev skal bytte skole, jf. §8-1, fjerde ledd. Statsforvalterens avgjørelse er et enkeltvedtak og kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Skoleeier har ikke klagerett.

6. Rutinebeskrivelser i Karlsøyskolene

6.1 I karlsøyskolene gjennomføres disse kartleggingene/ rutinene for å fremme et trygt og godt skolemiljø:

Rutiner og kartlegging	Når	Ansvar for oppfølging	Vedlegg/ressurser
Den enkelte skole skal utarbeide rutiner for systematisk tilsyn. I tillegg skal de lage egen tilsynsplan med tydelig fordeling av vakter og områder.	Hver dag	Rektor/ alle ansatte	Vedlegg 1
Trinnets sosiale miljø er tema på teammøte.	Hver uke	Kontaktlærer	
Systematisk oppfølging av elevenes trivsel. Elevene kan besvare korte spørsmål på ukesjekk/loggbok.	Ukentlig	Kontaktlærer	
Det sosiale miljøet i SFO er tema på møter.	Hvert møte	Rektor/SFO-leder	
Klassemiljøundersøkelse (f.eks. sosiogram eller skolegårdsundersøkelse) minst to ganger i året. Kontaktlærer rapporterer funn til rektor. Rektor avgjør videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer	Klassetrivsel.no (Hansnes barne- og ungdomsskole) Miljøbarometer (Vannvåg oppvekstsenter avd. Vannvåg skole) Skolegårdsundersøkelse (<u>Alle skoler</u>)
Elevenes sosiale miljø er tema i klasseråd minst to ganger i året.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor	
Elevsamtaler minst to ganger i året. Kontaktlærer rapporterer funn til rektor. Rektor bestemmer videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor	Vedlegg 3

Rutiner og kartlegging	Når	Ansvar for oppfølging	Vedlegg/ressurser
Utviklingssamtaler to ganger i året der elevene svarer på spørsmål om trivsel, krenkelser og mobbing. Sosial kompetanse skal være tema på disse samtalene. Kontaktlærer rapporterer funn til rektor. Rektor bestemmer videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/rektor	Vedlegg 4 (fylles ut av elev) Vedlegg 5 Sjekkliste til utviklingssamtale 5.1 sosial kompetanse (fylles ut av kontaktlærer) 5.2 Trivsel, krenkelser og mobbing (fylles ut av eleven og foresatte)
Elevundersøkelsen gjennomføres for alle elever på 5. – 10. trinn. Resultatene analyseres i ledergruppen, i personalet, på team, i elevråd og SU/SMU.	Høst	Kontaktlærer/rektor	Om elevundersøkelsen UDIR https://www.udir.no/tall-og-forskning/brugerundersokelser/administrere-brugerundersokelsene/
Elevrådet tematiserer trivsel, mobbing og krenkelser som felles tema minst to ganger i året.	Høst og vår	Elevrådskontakt	
Trinnets sosiale miljø er tema på foreldremøte.	Høst og vår	Kontaktlærer	
Karlsøy kommunes avvikssystem brukes ved brudd på loven.	Ved avvik	Alle ansatte/rektor	Avvikssystem Karlsøy kommune
Skolen har en plan med tydelige mål og et årshjul for arbeidet med skolemiljøet. Planen skal ta utgangspunkt i Karlsøy kommunes plan; "Trygt skolemiljø- en trivselsplan for karlsøyskolene".		Rektor	

6.2 Rutine for håndtering av mobbing og krenkelser

Plikt	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Følge med	Systematisk observasjon og tilsyn.	Alle ansatte	Se tabell: «Karlsøyskolene gjennomfører disse kartleggingene/rutinene for å fremme et trygt og godt skolemiljø»	Kontinuerlig
Gripe inn	Grip inn umiddelbart og stopp krenkelser.	Alle ansatte	Vedlegg nr. 6: «Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing jf. plikt til å gripe inn/varsle».	Kontinuerlig
Varsle	Observasjon	Alle ansatte	Vedlegg nr. 6: «Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing jf. plikt til å gripe inn/varsle».	Kontinuerlig
	Kartlegging f.eks. klassetrivsel, miljøbarometer, utviklingssamtaler/ elevsamtaler, trivselsundersøkelse.	Kontaktlærer	Kontaktlærer leverer skriftlig dokumentasjon (logg/notat) til rektor. Varslingen skal arkiveres i elevens mappe.	Umiddelbart
	Muntlig/skriftlig varsel fra elever/foresatte.	De som mottar varsel kontaktlærer/ rektor	Vedlegg nr. 6: «Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing jf. plikt til å gripe inn/varsle». Den som mottar varsel må påse at varselet blir skriftliggjort.	Umiddelbart
Undersøkelser	Rektor undersøker saken.	Rektor/ kontaktlærer		Umiddelbart

Plikt	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Undersøkelser	Samtale med eleven som blir krenket/ mobbet. Målet er å gi støtte og å få informasjon. Du skal sikre at eleven subjektive opplevelse kommer fram. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ kontaktlærer	Vedlegg 7: Referat «Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig offer».	Umiddelbart
	Samtale med foresatte til eleven som blir krenket/ mobbet (samme dag som eleven). Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø og at dere vil samarbeide om tiltak. Send ut melding om mottatt bekymring om skolemiljøet. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ kontaktlærer	Vedlegg nr. 8: Referat «Melding om mottatt bekymring om skolemiljøet».	Umiddelbart
	Samtale med eleven(e) som krenker/mobber. Målet med samtalen er å formidle at atferden skal stoppe umiddelbart, og å høre krenkerens versjon. Er det flere krenkere, snakk med dem i rask rekkefølge (en om gangen), slik at de ikke har anledning til å snakke sammen. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ kontaktlærer	Vedlegg nr. 9: Referat «Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig mobber».	Snarest mulig
	Samtale med foresatte til eleven(e) som krenker/mobber (samme dag som eleven). Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø og at dere vil samarbeide om tiltak. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ kontaktlærer	Rektor/kontaktlærer fører referat.	Snarest mulig

Plikt	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Undersøkelser	Undersøkelser fortsetter.	Rektor/ kontaktlærer	Samtaler og observasjon. <u>Vedlegg 10 og 11.</u> Eksempel på observasjonsskjema.	Snarest mulig
Sette inn tiltak	Skolen har plikt til å: • sette inn egnede tiltak for alle elever som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak • følge opp tiltakene • evaluere virkningen av tiltakene • legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig • tiltakene må sees i sammenheng med barnets beste	Rektor/ kontaktlærer. Dersom voksne mobber barn er det skoleeiers ansvar.	Aktivitetsplan <u>Se vedlegg 12</u>	Snarest
Følge opp	Oppfølging etter at den negative atferden har opphørt.	Rektor	Referat	

7. Vedlegg

Vedlegg 1	
Rutiner for systematisk tilsyn ved Karlsøy skolene.....	42
Vedlegg 2	
Skolegårdsundersøkelsen.....	43
Vedlegg 3	
Eksempel på spørsmål til elevsamtale.....	45
Vedlegg 4	
Egenvurdering sosial kompetanse.....	46
Vedlegg 5	
Sjekkliste ved utviklingssamtaler.....	48
Vedlegg 5.1	
Sosial kompetanse.....	48
Vedlegg 5.2	
Trivsel, krenkelser og mobbing.....	49
Vedlegg 6	
Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing.....	50
Vedlegg 7	
Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing – mulig offer.....	51
Vedlegg 8	
Mal for melding om mottatt bekymring om skolemiljøet.....	52
Vedlegg 9	
Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig mobber.....	53
Vedlegg 10	
Eksempel på observasjonsskjema.....	54
Vedlegg 11	
Eksempel på observasjonsskjema.....	56
Vedlegg 12	
Aktivitetsplan.....	58

Vedlegg 1

Rutiner for systematisk tilsyn ved Karlsøyskolene

Beskrivelse av hvordan tilsynet skal utføres.

Fordeling av vakter og områder. Utevakter skal bruke vest. Vaktskifte skal skje ute. Områdene er veiledende. Ved planlagt fravær byttes tilsyn på forhånd.

Slik skal du opptre ved tilsyn		
Ha tilsyn og gi veiledning på en slik måte at du hele tiden har oversikt over alle deler av uteområdet som du har ansvar for.	Bevegelse 	• beveg deg hele tiden slik at du kommer i kontakt med så mange elever som mulig • beveg deg i uregelmessige ruter slik at elevene ikke kan forutse når du kommer • ha som mål å bevege deg til alle steder • vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter
	Skanning 	• se og lytt hele tiden til de ulike aktivitetene slik at du vet hva som foregår på området • se etter ønsket og uønsket atferd. Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter • øk muligheten for positiv samhandling og oppmuntring av ønsket atferd
Vær positiv og oppmuntrende for å støtte opp om positiv atferd.	Positiv involvering 	• involver deg ofte • vær åpen, vennlig og hjelpsom • gi spesifikk positiv oppmerksomhet til positiv atferd
	Oppmuntring 	• bruk anerkjennelser for spesifikk atferd • gi anerkjennelsen så fort som mulig • bruk 5:1-regelen (Gi alltid minst fem ganger så mange positive som korrigerende kommentarer i løpet av en dag)
Håndter problematferd på en konsekvent måte. Bruk milde, rimelige og forutsigbare konsekvenser.	Håndtering av problematferd 	• korriger atferden umiddelbart • fokuser på den spesifikke atferden som skal stoppe • håndter problemet så privat som mulig (på tomannshånd) • vær rolig, bruk enkelt språk • vær vennlig og bestemt • stopp argumentasjoner • opptre rettferdig • ikke kom med trusler om konsekvenser som gir sosial utestengning

Vedlegg 2

Skolegårdsundersøkelsen

Til læreren	
DETTE ER SKOLEGÅRDSUNDERSØKELSEN: Skolegårdsundersøkelsen gjennomføres som en elevsamtale. Etter noen spørsmål skal eleven sette kryss på kartet der han/ hun oppholder seg, og føler seg utrygg. Hver elev skal ha et nytt ark, slik at de ikke kan se hva andre har svart. Når alle samtalene er gjennomført, tegner du inn røde og grønne kryss på hvert sitt ark, og leverer det til kontaktlærer.	SLIK GJØR DU: Les denne teksten for elevene: På vår skole skal alle ha det bra. Ingen skal bli ertet eller plaget. Jeg vil gjerne vite hvordan du har det i friminuttene. Still elevene spørsmål om friminuttet: Hva liker du å leke i friminuttene? Har du noen å være sammen med i friminuttene? Har du blitt plaget? Har du sett noen andre bli plaget? Se på kartet. Sett kryss (forklar ved behov): Hvor liker du å leke? Be eleven sette kryss med grønn farge Hvor føler du det er utrygt? Be eleven sette kryss med rød farge Hvor bør de voksne være? Be eleven sette kryss med gul farge.

Skolegårdsundersøkelsen

Vedlegg 3

Eksempel på spørsmål til elevsamtale

1.	Hvordan trives du på skolen (hva liker du best, og hva kan bli bedre)?
2.	Hvordan trives du i klassen?
3.	Hvem er du mest sammen med på skolen?
4.	Hvem vil du helst være sammen med?
5.	Hvordan trives du med de voksne på skolen?
6.	Har du blitt ertet eller mobbet av noen den siste tiden?
7.	Har du sett noen andre bli mobbet på skolen den siste tiden?
8.	Har du mobbet noen på skolen den siste tiden?
9.	Er det noen som er spesielt flinke til å skape trygghet og trivsel rundt deg?
10.	Er det noe jeg kan gjøre for at du skal ha det bedre?

Vedlegg 4

Egenvurdering sosial kompetanse

Egenvurdering sosial kompetanse.

Navn:

Fylles ut av eleven i samarbeid med foresatte. Vurder utsagnene, og sett inn det tallet som passer.

1. Ansvarlighet

Utsagn	På en skala fra 1 til 5; 1 = aldri 5 =alltid
Jeg gjør lekser og skolearbeid innen avtalt tid.	
Jeg tar med meg riktige bøker og skolesaker både hjem og tilbake på skolen.	
Jeg holder orden på skolesaker.	
Jeg disponerer tida godt og kommer raskt i gang med arbeid i timene.	
Jeg følger godt med når instruksjoner og beskjeder blir gitt.	
Jeg følger ordensreglene.	

2. Samarbeid

Utsagn	På en skala fra 1 til 5; 1 = aldri 5 =alltid
Jeg deler på kunnskap og hjelper de som trenger det.	
Jeg deltar og tar min del av ansvaret i en gruppe.	
Jeg jobber godt med andre selv om vi ikke er nære venner.	
Jeg lytter og stiller spørsmål til det andre forteller.	
Jeg hjelper til når noen ber om det.	
Jeg ber om noe på en hyggelig og høflig måte.	

3. Empati

Utsagn	På en skala fra 1 til 5; 1 = aldri 5 =alltid
Jeg viser glede over at andre lykkes.	
Jeg sier positive ting om andre.	
Jeg diskuterer noe jeg er uenig i, uten å begynne å krangle.	
Jeg ser når andre er lei seg, sinte eller glade.	
Jeg forstår forskjell på uhell og når noe er gjort med vilje.	
Jeg godtar at vi kan reagere forskjellig på ting.	
Jeg klarer å se en sak fra to sider.	

4. Selvhevdelse

Utsagn	På en skala fra 1 til 5; 1 = aldri 5 =alltid
Jeg gjør mitt beste og stoler på at det er godt nok.	
Jeg gir uttrykk for mine meninger og står for det jeg sier.	
Jeg deltar i gruppediskusjoner.	
Jeg spør om å få være med på aktiviteter.	
Jeg sier på en fin måte det jeg mener.	
Jeg prøver å løse konflikter før jeg ber voksne om hjelp.	

5. Selvkontroll

Utsagn	På en skala fra 1 til 5; 1 = aldri 5 =alltid
Jeg kontrollerer temperamentet mitt.	
Jeg lytter til andre uten å avbryte.	
Jeg venter på tur.	
Jeg tåler at andre kommer borti meg uten å ta igjen.	
Jeg ignorerer når andre irriterer eller provoserer meg.	
Jeg løser konflikter med ord.	

Annet:

Er det noe spesielt du/dere ønsker å ta opp i utviklingssamtalen?

Vedlegg 5

Sjekkliste ved utviklingssamtaler

Vedlegg 5.1

Sosial kompetanse

Det er kontaktlærer som skal vurdere elevens sosiale kompetanse. Vurdering bør vektlegges på områder som eleven bør forbedre/utvikle. Vurderingen må tilpasses elevens alder og modningsnivå. Vurderingen skal føres i elevens IUP på skoler.

Empati	Vennskap, relasjoner til andre, glede over at andre lykkes, si positive ting om andre, diskutere uten å begynne å krangle, kan tolke andres emosjoner, se forskjell på når noe er uhell og når noe er gjort med vilje, klare å se en sak fra to sider.
Samarbeid	Samarbeid, følger regler og beskjeder, deler kunnskap og hjelper andre, det å ta ansvar i gruppearbeid, å kunne jobbe godt med andre selv om man ikke er nære venner, lytte og stille spørsmål når andre forteller, å be om noe på en hyggelig og høflig måte.
Selvhevdelse	Kan be andre om hjelp, kan stå for noe selv og å reagere på andres handlinger, deltakelse i gruppediskusjoner, løse konflikter selv, gjør sitt beste.
Selvkontroll	Ta hensyn til andre, vente på tur, være kompromissorientert og å reagere på erting og kommentarer fra andre uten å ta igjen, bli sint eller slåss (kontrollere temperamentet), ignorere når andre irriterer eller provoserer, å kunne løse konflikter med ord.
Ansvarlighet	Å utføre oppgaver og vise respekt for egne og andres eiendeler og arbeid, evnen til å kunne kommunisere med voksne, gjøre lekser og skolearbeid innen avtalt tid, ha med riktig utstyr til og fra skolen, holder orden på skolesaker, kan disponere tida godt og kommer raskt i gang med arbeidet i timene, å kunne følge med på instruksjoner og beskjeder som blir gitt, følger skolens ordensregler.

Vedlegg 5.2

Trivsel, krenkelser og mobbing

(Fylles ut av eleven og foresatte)

Ved utviklingssamtalene skal alltid elevens trygghet og trivsel være en del av samtalen. Derfor bør dette kartlegges i forkant av utviklingssamtalen.

(Krenkelser er ord eller handlinger som gjør at en elev blir lei seg eller ikke har det bra. Mobbing er gjentatte krenkelser fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg.)

Hvordan trives du på skolen?	Eventuell kommentar

1. Er du blitt krenket eller mobbet det siste halvåret?	
2. Har du krenket eller mobbet andre det siste halvåret?	
3. Pleier du si fra til voksne hvis noen blir krenket eller mobbet?	
4. Har du sett noen bli krenket eller mobbet?	
5. Ønsker du at skolen skal gjøre noe for at du skal få det bedre på skolen?	

Vedlegg 6

Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing

Registreringsskjema ved krenkelser og mobbing jf. plikt til å gripe inn/varsle					
Elevens navn:		Elevens navn:			
☐ går alene ☐ blir utestengt ☐ blir slått/sparket (utsatt for vold) ☐ blir ertet ☐ blir utsatt for stygt språkbruk ☐ uønsket aktivitet på sosiale medier ☐ annet:			☐ utestenger andre ☐ slår/sparker (utsetter andre for vold) ☐ ertes andre ☐ utsetter andre for stygt språkbruk ☐ krenker andre på sosiale medier ☐ annet:		
Dato:		Tidspunkt:		Ansatt:	
Informasjonen er innhentet: ☐ gjennom observasjon ☐ samtale med elev ☐ samtale med foresatte ☐ melding fra andre elever					
NB! Dette skjemaet skal gis til kontaktlærer og eventuelt rektor.					

Vedlegg 7

Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing – mulig offer

Navn på barnet:		Dato:	
Samtale med mulig offer (individuell samtale)	Utført	Kommentar	
Start samtalen ved å si at du har fått vite at eleven har blitt ertet/plaget/utestengt og at dette kan være mobbing. Dette er noe skolen vil finne ut av. Skolen skal uansett bidra til at det blir slutt på at eleven blir ertet/plaget/utestengt.			
Gi eleven støtte.			
La eleven fortelle uten press.			
Fortell i grove trekk hva som skal gjøres: Snakke med mulig plager/plagere. Informere rektor. Finne ut sammen med rektor om dette er mobbing eller ikke.			
Avslutt med å si at uansett skal skolen prøve å få slutt på ertingen/plagingen/utestengingen.			

Vedlegg 8

Mal for melding om mottatt bekymring om skolemiljøet

«Navn på skole» mottok bekymring for skolemiljøet i klassen/på skolen fra **«elev/foresatte»** via **«e-post/utviklingssamtale/telefon»** datert **«dato»**.

Etter opplæringslovens § 9A-1 har elever rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme elevenes læringsmiljø, og alle som jobber på skolen har en aktivitetsplikt for at eleven skal få det bedre. Skolen skal så langt det fins egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Vi viser til henvendelse av **«dato»** fra foresatte i **«e-post/utviklingssamtale/telefon»** til **«kontaktlærer/avdelingsleder»** som angår skolemiljøet for **«barnets navn»**, født **«fødselsdato»**.

Skolens ledelse vil innhente informasjon om saken. I undersøkelsen vil det blant annet bli benyttet samtaler, observasjon og loggbøker. Vi inviterer til et oppstartsmøte **«dato og klokkeslett»** med **«foresatte/rektor/avdelingsleder/ kontaktlærer/SFO leder»**.

OPPSTARTSMØTET VIL HA FØLGENDE AGENDA:

- presentasjon av skolens rutiner for håndtering av §9A-saker
- informasjon om saken fra hjem og skole
- definere plan for videre undersøkelse og oppfølging av eleven(e) og foresatte
- dato for oppfølgingsmøte

Gi tilbakemelding til **«navn på saksansvarlig på skolen»** på e-post eller telefon dersom tidspunktet ikke passer.

Med vennlig hilsen

«Rektor/avdelingsleder»

«Skolens navn»

Vedlegg 9

Samtale ved undersøkelse om mulig mobbing- mulig mobber

Navn på barnet:	Dato:	
Samtale med mulig mobber (individuell samtale)	Utført	Kommentar
Hent eleven ut av klassen, fortell eleven at skolen har fått melding om mobbing, og at skolen skal undersøke saken. Fortell at eleven er navngitt som mulig mobber.		
Fortell kort hva meldingen går ut på.		
Be om elevens versjon av saken.		
Inviter mulig mobber til samarbeid, eksempelvis ved å spørre om han/hun har sett andre som plager eleven. Dersom ja; Spør hva eleven kan bidra med.		
Fortell i grove trekk hva som skal gjøres: • STOPP-samtale • informere rektor • finne ut sammen med rektor om dette er mobbing eller ikke • ved behov; snakke med mulig offer og mulig plager samtidig		
Avslutt med å si at plagingen skal stoppe umiddelbart, og at man vil følge med.		

Vedlegg 10

Eksempel på observasjonsskjema

Overordnet tema: Samspillet mellom elever		
Tema	Nøkkelspørsmål/stikkord	Observasjoner
Hierarki	Hvem har hvilke roller? Hvem har høy/lav status? Er det noen det er fortellinger om? Spesielle relasjoner? Ikke-verbal kommunikasjon? Hvem blir det lyttet spesielt til?	
Positivt klima	I hvilken grad gis det ros i gruppa? I hvilken grad gis det? I hvilken grad gis det støttende kommentarer? Når er det trygt i gruppa? Hvem opplever sosial mestring-når?	
Negativt klima	Skjer det blikking? Er det uheldig sjargong/språkbruk? Gis det negative kommentarer om andre? Foregår det vandring i læringssituasjonene? Hvem kan sette i gang uro? Aggresjon (reaktiv, proaktiv).	
Lek/frie situasjoner	Gjelder samme regler for alle? Hva skjer når noen forlater leken? Hvordan endrer lek? Hvem bestemmer mest? Hvem kan endre reglene i leken? Hvem er i bakgrunnen når noe «skjer»?	
Deltakelse i leken/aktiviteten	Hvem tar initiativ til lek? Hvordan foretas gruppeinndeling? Er det frie valg? Hvordan skjer korrigeringer av medelever? Hva skjer når noen gjør feil? Hvordan løses konflikter? Tilrettelegges det for ulike aktiviteter? Er elevene tilgjengelig for hverandre?	
Annet:		

Overordnet tema: Samspillet mellom elever		
Tema	Nøkkelspørsmål/stikkord	Observasjoner
Overganger	Vet elevene hvor de skal? Tar elevene lærernes beskjeder? Kaotisk eller ordnet?	
Klasseledelse	Hvordan responderer gruppa på oppgaver fra læreren? I hvilken grad hører elevene på beskjeder? I hvilken grad samarbeider lærerne i gruppa? Hvilket kroppsspråk bruker lærere og elever? Er lærerne/elevene presise til timen? Gir læreren positive signaler til alle elever? Opplever alle elever å bli sett?	
Annet:		

Vedlegg 11

Eksempel på observasjonsskjema

Klasse:	
Enkeltelev:	
Observatør:	
Varighet på observasjon:	
Dato:	

OBSERVASJONER: Under observasjonen er det viktig at du skriver det du ser, ikke det du tror du ser. Vær kort og konkret i beskrivelsene.

1. Organisering:

Undervisningsform:	For eksempel gjennomgang fra lærer, jobbing to og to, grupper e.l.
Antall voksne:	Hvor mange voksne er i rommet? Hvordan er de plassert?
Organisering av elever:	Hvordan sitter elevene? En og en, to og to, i grupper e.l.
Antall elever:	Hvor mange elever er til stede under observasjonen?

2. Klassemiljø:

	Hva du ser:	Tolkninger (dine personlige tolkninger)
Elevdeltakelse:	Hvordan aktiviseres elevene? Svarer på spm. fra lærer, jobber individuelt, samarbeider e.l.	
Lærers rolle i relasjon/varme og kontroll:	Hvordan fremstår den voksne? Smil, blikkontakt, tydelige beskjeder, klare oppgaver, tydelige forventninger, ros, positiv annerkjennelse, klare konsekvenser osv.	
Elevers kontakt verbalt og nonverbalt:	Hvordan foregår det sosiale samspillet elevene i mellom? Hvem tar kontakt med hvem? Hvem snakker uten å få ordet? Blikk, andre nonverbale signaler e.l.	

3. Elevens rolle:

	Hva ser du:	Tolkninger (dine personlige tolkninger)
Kontakt med andre elever verbalt og nonverbalt:	Hvem tar eleven kontakt med? Hvem tar kontakt med eleven? Her må du se etter både verbal og nonverbal kontakt.	
Plassering i rommet:	Plassering i rommet:	
Aktivitet i undervisningen:	Elevens aktivitet i timen. Svarer på spm. fra lærer, følger med, er opptatt av andre ting e.l.	

4. Overgangssituasjoner:

	Hva du ser:	Tolkninger (dine personlige tolkninger)
Lærerens rolle:	Tydelig instruksjon, lærers tilstedeværelse osv.	
Elevenes kontakt verbalt og nonverbalt:	Hvem snakker med hvem, blikk, annen nonverbal kontakt e.l.	
Hvem snakker med hvem, blikk, annen nonverbal kontakt e.l.	Hvem er eleven i kontakt med, plassering, nonverbale signaler osv.	

5. Oppsummering:

Klassemiljø:	Hva tenker du knyttet til det du har sett? Lærers rolle i klasserommet, kontrollen, varmen, hvem styrer hva blant elevene, hvordan har de det i klasserommet, hvordan er de mot hverandre osv.
Enkeltelevens rolle:	Hva tenker du knyttet til det du har sett? Elevens rolle i miljøet i klassen, hvem styres, hvem påvirkes, er eleven en positiv eller negativ bidragsyter osv.

Vedlegg 12

Aktivitetsplan

Aktivitetsplikt og aktivitetsplan (§9A-4)

Hvem saken gjelder. Navn og fødselsdato på elev. Klassenavn/årstall på klasse.	
Hva er problemet? Beskrivelse av hvilket problem som skal løses, hva saken gjelder.	
Hvem har meldt saken? Hvem og når saken ble meldt første gang.	
Er eleven/elevene hørt? Kort beskrivelse om hvordan og hvem som har latt de aktuelle elevene komme til ordet. Dette kan komme som en del av undersøkelsen.	

Aktivitetsplikten

Plikt til å følge med Kort beskrivelse av hva som er gjort for å oppfylle plikten til å følge med.	
Plikt til å gripe inn Kort beskrivelse av hva som er gjort for å oppfylle plikten til å gripe inn, gjelder spesielt akutte situasjoner.	
Plikt til å varsle Hvem og når saken er varslet?	
Plikt til å undersøke Hvilke undersøkelser er gjort, av hvem og når. Se punkt over. Er eleven/elevene hørt?	
Plikt til å sette inn tiltak Beskrivelse av de egnede tiltak skolen setter inn, beskrivelsen skal angi når og hvem som har ansvaret for at tiltakene gjennomføres og når tiltakene evalueres.	Se aktivitetsplan under

Aktivitetsplikt jf. Oppl. loven §9a-4

Ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken. Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Skolen plikter derfor i denne saken å lage en aktivitetsplan for å sikre at **(elevens navn)** får et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

Planen er utarbeidet i samarbeid med: **(navn på de som utarbeidet planen)**

Aktivitetsplan

Beskrivelse av tiltak/aktivitet	Ansvarlig for gjennomføring	Når tiltaket iverksettes	Når tiltaket skal evalueres

Sted og Dato: _____

Underskrift på den/de som har utarbeidet aktivitetsplanen:

Evalueringsplan av aktivitetsplan (§9A-4)

Evaluering av tiltak: Evaluering bør inneholde en vurdering av om igangsatte tiltak skal avsluttes, videreføres eller om ytterligere tiltak bør igangsettes.	Evaluert dato
Saken videreføres (Sett kryss)	
Saken avsluttes (Sett kryss)	
Er eleven/elevene orientert om evalueringen og konsekvensene av denne? (dato)	

Sted og Dato: _____

Underskrift på den/de som har evaluert aktivitetsplanen:

Hvem loggen gjelder. Navn og fødselsdato på elev. Klassenavn/årstall på klasse.	
Hva er problemet?	Se Aktivitetsplikt og Aktivitetsplan
Saken meldt av:	Se Aktivitetsplikt og Aktivitetsplan

[illegible]

8. Litteraturliste

Barnekonvensjonen. (2003). FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Bærum kommune. (2017). Trygt skolemiljø. Plan for et godt og trygt skolemiljø i Bærum. Hentet fra: <https://www.baerum.kommune.no/globalassets/tjenester/skole/trygt-skolemiljo.pdf>

Gusfre, K. S. (2018). Stemmer det at voksne krenker elever [Blogginnlegg]. Hentet fra: <https://laringsmiljosenteret.uis.no/blogg/stemmer-det-at-voksne-krenker-elever-article127888-21353.html>

Kampen skole, Stavanger (2018). Handlingsplan mot Krenkelser, trakasering, vold, diskriminering og mobbing. Hentet fra: <https://www.minskole.no/DynamicContent/Documents/187-a2781e48-ad4b-42a1-b42b-71ceae463c47.pdf>

Karlsøy kommune (2010). Handlingsplan mot mobbing og krenkende atferd. Vannøy oppvekstsenter Avd. Vannvåg skole.

Kunnskapsdepartementet. (2020). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>

Lund, I., & Helgeland, A. (2016). Mobbing i barnehagen. Oslo: Pedlex as.

Læringsverkstedet. (2016). Læringsverkstedet. Hentet fra Læringsverkstedet.no: <https://laringsverkstedet.no/assets/lv/site/uploads/documents/bj%C3%B8rndalen/Handlingsplan-mot-mobbing.pdf>

Moen, E., Mosand, G. (2020). Håndtering av mobbing i skolen. Oslo: Pedlex as.

Nordahl T., Sørli, M-A., Tveit, A. & Manger, T. (2003). Alvorlige atferdsvansker. Effektiv forebygging og mestring i skolen. Læringssenteret.

Olweus, D. (1992). Mobbing i skolen. Hva vet vi og hva kan vi gjøre. Oslo: Universitetsforlaget.

Opplæringsloven. (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Stette, Ø (red). (2019). Jussen i skolemiljø saker. Skolens juridiske plikter i arbeidet med å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø etter opplæringsloven kapittel 9 A. Oslo: Pedlex.

Tromsø kommune (2009). Strategiplan mot mobbing. Hentet fra: <https://www.tromso.kommune.no/oppvekst-og-utdanning-mobbing-i-skolen.4570828-121711.html>

Utdanningsdirektoratet. (2011). Arbeid mot mobbing. Veileder for ansatte og ledere i skolen. Hentet fra: https://www.udir.no/globalassets/upload/laringsmiljo/5/arbeid_mot_mobbing_veileder_bm.pdf

Utdanningsdirektoratet (2012) Barns trivsel - voksnes ansvar: Forebyggende arbeid mot mobbing i barnehagen. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>

Utdanningsdirektoratet. (2016). Mobbing. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/>

Utdanningsdirektoratet. (2016). Sosial kompetanse. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/sosial-kompetanse/>

**Karlsøy
kommune**
-et levende øyrike